

Strazbur, 8. decembar 2009.

KVES (2003) Op. No.4

KONSULTATIVNO VEĆE EVROPSKIHTUŽILACA (CCPE)

Mišljenjebr. 4 (2009) Konsultativnog veća evropskih tužilaca i Mišljenje br. 12 (2009) Konsultativnog veća evropskih sudija (KVES) dostavljeno Komitetu ministara Saveta Evrope o odnosima između sudija i tužilaca u demokratskom društvu

Ovo Mišljenje, koje su zajednički usvojili KVES i KVET sadrži:

- Deklaraciju pod nazivom „Deklaracija iz Bordoa“; i
- Obrazloženje.

DEKLARACIJA IZ BORDOA

„Sudije i tužioci u demokratskom društvu“¹

Na zahtev Komiteta ministara Saveta Evrope u vezi sa pružanjem mišljenja o odnosima između sudija i tužilaca, Konsultativno veće evropskih sudija (KVES) i Konsultativno veće evropskih tužilaca (KVET) su se saglasili o sledećem:

1. U interesu je društva da vladavina prava bude zagarantovana pravičnim, nepristrasnim i efikasnim pravosudnim sistemom. Javni tužioci i sudije moraju osigurati da su u svim fazama postupka zagarantovana prava i slobode pojedinaca, kao i da je zaštićen javni red. To uključuje puno poštovanje prava okrivljenih i oštećenih. Odluka tužioca da ne preduzme krivično gonjenje treba da bude podložna preispitivanju od strane suda. Jedno od mogućih rešenja je da se omogući oštećenom da neposredno podnese tužbu sudu ili preduzme krivično gonjenje. Za pravičan pravosudni sistem je neophodno poštovanje prava na pravično ravnopravnost stranaka u postupku (jednakost oružja), kao i poštovanje nezavisnosti suda, načela podele vlasti i obavezujuće snage pravnosnažnih sudskih odluka.
2. Pravilno sprovođenje različitih, istovremeno komplementarnih uloga sudija i javnih tužilaca predstavlja neophodnu garantiju postojanja pravičnog, nepristrasnog i efikasnog pravosudnog sistema. Sudije i tužioci moraju biti funkcionalno nezavisni nezavisni jedni od drugih.
3. Pravosudnom sistemu treba staviti na raspolaganje odgovarajuće organizacione, finansijske, materijalne i ljudske resurse.
4. Uloga sudija i u sistemima u kojima se primenjuje, porote je da bez nedozvoljenog uticaja tužilaštva, odbrane ili koga drugog, ispravno sude u postupcima koje je pokrenulo.
5. Primena zakona, i gde je to moguće, diskrecionog prava tužilaštva u predistražnom postupku zahtevaju da se položaj javnih tužilaca garantuje zakonom, na najvišem mogućem nivou, na način sličan položaju sudija. Oni su nezavisni i samostalni u donošenju odluka i obavljaju svoje funkcije na pravičan, objektivian i nepristrasan način.
6. KVES i KVET se pozivaju na doslednu praksu Evropskog suda za ljudska prava u vezi sa članom

¹ Obrazloženje je dostavljeno uz ovu Deklaraciju, koju su zajednički izradile grupe CCJE i CCPE u Bordou (Francuska), i koju su zvanično usvojili KVES i KVET u Brdu (Slovenija) 18. novembra 2009. godine

5 stav 3 i članom 6 Evropske konvencije o ljudskim pravima. Posebno, oni se pozivaju na odluke u kojima je Sud priznao uslov nezavisnosti nosilaca pravosudnih funkcija od izvršne vlasti i stranaka u postupku, što, međutim, ne isključuje podređenost višim pravosudnim instancama. Svako pripisivanje sudskih funkcija tužiocima treba da se ograniči na predmete u kojima su propisane blaže kazne, a koje ne treba koristiti u kombinaciji sa ovlašćenjima za preduzimanje krivičnog gonjenja u istom predmetu i koje ne bi trebalo da utiču na pravo optuženih na odluku u takvom predmetu koju donosi nezavisan i nepristrasan organ koji vrši sudsku funkciju.

7. U cilju osiguranja nezavisnog položaja javnih tužilaca, neophodno je da budu ispunjeni određeni minimalni zahtevi, a naročito sledeće:
 - položaj i aktivnosti tužilaca ne smeju da podležu uticaju ili uplitanju bilo kojeg izvora van samog tužilaštva;
 - njihovo imenovanje, napredovanje u karijeri, stalnost funkcije, uključujući i premeštaj, treba da se isključivo sprovodi u skladu sa zakonom ili na osnovu njihovog pristanka, a za naknadu za njihov rad postoje garantije u zakonu.
8. U državi u kojoj postoji vladavina prava, a u kojoj postoji hijerarhijska organizacija tužilaštva, efikasnost krivičnog gonjenja je, u odnosu na javne tužioce, usko povezana sa transparentnim linijama ovlašćenja i odgovornosti. Uputstva koja se dostavljaju pojedinačnim tužiocima treba da budu u pisanoj formi, u skladu sa zakonom i, gde je to moguće, u skladu sa javno dostupnim smernicama i kriterijumima tužilaštva. Svako preispitivanje, u skladu sa zakonom, odluke javnog tužioca da preduzime ili ne preduzme krivično gonjenje, treba da se sprovodi na nepristrasan i objektivan način. U svakom slučaju, dužnu pažnju treba posvetiti interesima oštećenog.
9. Poštovanje zajedničkih pravnih principa i etičkih vrednosti svih stručnjaka koji učestvuju u sudskom postupku je od suštinskog značaja za pravilno funkcionisanje pravosudnog sistema. Obuka, uključujući i obuku u oblasti upravljanja, predstavlja pravo i obavezu sudija i javnih tužilaca. Obuku treba organizovati na nepristrasan način, i neophodno je redovno i objektivno procenjivati njenu efikasnost. Po potrebi zajednička obuka za sudije, javne tužioce i advokate o temama od zajedničkog interesa, može da doprinese dostizanju najkvalitetnijeg pravosudnog sistema.
10. U interesu je društva takođe da mediji dobiju potrebne informacije kako bi obaveštavali javnost o funkcionisanju pravosudnog sistema. Nadležni organi obezbeđuju te informacije, uz dužno poštovanje naročito pretpostavke nevinosti optuženog, prava na pravično suđenje, kao i prava na privatni i porodični život svih lica u postupku. Sudije i tužioci treba da za svoje profesije usvoje kodeks dobrih praksi ili smernica za odnose sa medijima.
11. Javni tužioci i sudije imaju ključnu ulogu u međunarodnoj pravosudnoj saradnji. Neophodno je unaprediti uzajamno poverenje između nadležnih organa različitih država. S tim u vezi, neophodno je osigurati da su informacije, koje je prikupilo tužilaštvo kroz međunarodnu saradnju i koje se koriste u sudskim postupcima, po svom sadržaju i poreklu transparentne, te da su dostupne sudijama i svim strankama u postupku, u cilju osiguranja delotvorne zaštite ljudskih prava i osnovnih sloboda.
12. Načela navedena u ovom Mišljenju se odnose i na javne tužioce u državama članicama koji imaju funkcije izvan krivično-pravnog sistema.

OBRAZLOŽENJE

I UVOD

a. Svrha Mišljenja

1. Suštinski zadatak demokratske države zasnovane na vladavini prava je da garantuje punu primenu i poštovanje osnovnih prava i sloboda, kao i jednakost u primeni zakona, posebno u skladu sa Konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu: Konvencija), kao i sudskom praksom Evropskog suda za ljudska prava (u daljem tekstu: Sud). Istovremeno je važno osigurati bezbednost i pravdu u društvu obezbeđujući efikasne mere u pogledu sankcionisanja kriminalnog ponašanja. Bezbednost u društvu se takođe mora garantovati u demokratskoj državi efikasnim sprovođenjem kazni izrečenih za određeno kriminalno ponašanje (Deklaracija, stav 1).
2. Stoga se misija države ogleda u uspostavljanju i obezbeđivanju funkcionisanja efikasnog pravosudnog sistema uz poštovanje ljudskih prava i osnovnih sloboda. Dok su sa jedne strane u ovu misiju uključeni brojni akteri, kako oni iz javnog, tako i oni (kao u slučaju advokata) iz privatnog sektora, sudije i javni tužioci imaju ključnu ulogu u obezbeđivanju funkcionisanja pravosuđa na nezavisan i nepristrasan način.
3. U svojim ranijim Mišljenjima, Konsultativno veće evropskih sudija (KVES) i Konsultativno veće evropskih tužilaca (KVET) su obradili mnoge značajne aspekte efikasnosti pravosuđa sa naglaskom na ljudska prava i osnovne slobode. Treba naglasiti da je zajednički cilj sudija i tužilaca, uključujući i javne tužioce sa funkcijama izvan krivično-pravnog sistema, da osiguraju pravičan, nepristrasan i efikasan pravosudni sistem. Jedna od novina je da su ovo Mišljenje pripremili sudije i tužioci koji predstavljaju svoje nacionalne kolege, a Mišljenje se odnosi na pitanja oko kojih su se sudije i tužioci usaglasili na osnovu svog praktičnog iskustva.
4. S tim u vezi, tekst Mišljenja se bavi sledećim suštinskim aspektima: nezavisnošću, poštovanjem individualnih prava i sloboda, objektivnošću i nepristrasnošću, etikom i deontologijom, obukama i odnosima sa medijima.
5. Ovo Mišljenje treba razmatrati u kontekstu odnosa sudija i tužilaca u odnosu na pravnike praktičare koji su uključeni u različite faze sudskih postupaka, kao što su advokati, sudski veštaci, sudsko osoblje, izvršitelji, policija, kako je predloženo Okvirnim globalnim akcionim planom za sudije u Evropi, koji je usvojio Komitet ministara 7. februara 2001. godine i Preporukom (2000)19 o ulozi tužilaštva u krivičnom pravosuđu, koji je usvojio Komitet ministara oktobra 2000. godine.

b. Raznovrsnost nacionalnih sistema

6. U državama članicama Saveta Evrope postoje različiti pravni sistemi:
 - I. Sistemi precedentnog prava u kojima postoji jasna podela između sudija i tužilaca i u kojima je ovlašćenje za sprovođenje krivične istrage nespojivo sa drugim funkcijama;
 - II. Kontinentalnopravni sistemi različitih vrsta, u kojima su i sudije i tužioci deo pravosudnog „korpusa“ ili, u suprotnom u kojim, samo sudije pripadaju tom korpusu.

Pored toga, u ovim različitim sistemima, samostalnost javnog tužilaštva u odnosu na izvršnu vlast može biti potpuna ili ograničena.
7. Cilj ovog Mišljenja je da uspostavi u svetlu prakse Suda, osnovu načela i pristupa koja se mogu primenjivati, uz poštovanje zajedničkih tački i razlika.
8. Garancija razdvajanja funkcija predstavlja bitan preduslov za nepristrasnost sudije u odnosu na stranke u postupku. Nepristrasnost, kako je navedeno u KVES Mišljenju br. 1 o standardima

koji se odnose na nezavisnost sudstva i nepremestivost sudija (2001), je jedna od prvih institucionalnih garantija koja opredeljuje položaj sudije. Nadalje, nepristrasnost pretpostavlja da je na javno tužilaštvo prenesen teret dokazivanja i podnošenje optužnica, što predstavlja jednu od prvih procesnih garantija za donošenje konačne odluke.

9. Stoga se u svakom sistemu uloga sudije razlikuje od uloge javnog tužioca. Ipak, njihove misije ostaju komplementarne. Ne postoji hijerarhijska veza između sudija i tužilaca.
10. Nezavisnost javnog tužilaštva predstavlja nužnu posledicu nezavisnosti sudstva. Uloga tužioca u osiguranju i zaštiti ljudskih prava, kako osumnjičenih i optuženih, tako i žrtava, se može najbolje obavljati kada je tužilac u svom odlučivanju nezavisan od izvršne i zakonodavne vlasti, i kada se dosledno poštuju različite uloge sudija i tužilaca. U demokratiji zasnovanoj na vladavini prava, zakon predstavlja osnov za sprovođenje politike krivičnog gonjenja (Deklaracija, stav 3).

c. Specifičnosti funkcija

11. Tužioci i sudije moraju da obavljaju svoje funkcije na pravičan, nepristrasan, objektivan i dosledan način i moraju poštovati i nastojati da štite ljudska prava, kao i da se staraju da pravosudni sistem funkcioniše brzo i efikasno.
12. U obavljanju svojih funkcija, tužioci se oslanjaju ili na sistem diskrecionog krivičnog gonjenja (načelo oportuniteta) ili na sistem obaveznog krivičnog gonjenja (načelo zakonitosti), ali u oba slučaja tužioci ne samo da postupaju u ime društva u celini, već imaju i dužnosti u odnosu na pojedince, tačnije - optuženog u odnosu na koga su dužni da budu pravični, i oštećene, u odnosu na koje su dužni da osiguraju da su njihova prava u potpunosti zaštićena. U tom smislu, ne dovodeći u pitanje poštovanje načela jednakosti oružja, tužilac se ne može smatrati jednakim u odnosu na druge stranke (Deklaracija, stav 2). Tužioci bi trebalo da uzmu u obzir stavove i interese oštećenih, kao i da preduzmu ili promovišu mere kako bi osigurali da su oštećeni obavešteni o svojim pravima i o toku postupka. Tužioci ne treba preduzimaju ili da nastave krivično gonjenje kada se na osnovu sprovedene nepristrasne istrage i na osnovu raspoloživih dokaza pokaže da je krivična prijava neosnovana.

d. Postojeći međunarodni instrumenti

13. Nekoliko dokumenata Saveta Evrope, kao i sudska praksa Suda posredno ili neposredno govore o temama vezanim za odnos između sudija i tužilaca.
14. Pre svega, Sud dodeljuje zadatke sudijama isključivo u njihovom svojstvu čuvara prava i sloboda - vidi posebno članove 5 (pravo na slobodu i bezbednos) i 6 (pravo na pravično suđenje) - ali takođe dodeljuje zadatke državnim tužiocima (kao rezultat člana 5 stavova 1a i 3 i 6).
15. Sud, čiji je jedan od zadataka da tumači Konvenciju, je doneo nekoliko odluka o pitanjima koja se tiču odnosa između sudija i javnih tužilaca.
16. Sud se posebno bavio problematikom lica koja su obavljali funkciju i tužioca i sudije u istom predmetu (presuda od 1. oktobra 1982. godine, u predmetu *Piersack protiv Belgije*, §§ 30-32), potrebom da se obezbedi da ne postoji politički pritisak na sud ili tužilaštvo (presuda od 12. februara 2008. godine, u predmetu *Guja protiv Moldavije*, §§ 85-91), potrebom da se obezbedi zaštita sudija i javnih tužilaca u kontekstu slobode izražavanja (presuda od 8. januara 2008. godine, u predmetu *Saigili i drugi protiv Turske*, §§ 34-40), procesnim obavezama sudova i javnih tužilaštava da sprovedu istragu, krivično gonjenje i kažnjavanje u vezi sa kršenjem ljudskih prava (presuda od 15. maja 2007. godine, u predmetu *Ramsahai i ostali protiv Holandije*, §§ 321-357) i na kraju doprinosom tužilačkih organa/tužilaštva standardizaciji sudske prakse (presuda od 10. juna 2008. godine, u predmetu *Martins de Castro i Alves Correia de Kastro protiv Portugalije*, §§ 51-66).
17. U oblasti krivičnog postupka, Sud je preispitao status i ovlašćenja javnog tužilaštva i

uslove/zahteve iz člana 5 stav 3 Konvencije (u odnosu na druga službena lica koji „imaju zakonom propisana sudska ovlašćenja“) u kontekstu različitih činjeničnih stanja (videti, između ostalog, presudu od 4. decembra 1979. godine, u predmetima *Schiesser protiv Švajcarske*, §§ 27-38, *De Jong, Baljet i Van den Brink protiv Holandije*, §§ 49-50, *Assenov i drugi protiv Bugarske*, §§ 146- 150, *Niedbala protiv Poljske*, §§ 45-47, *Paneta protiv Rumunije*, §§ 232-243, kao i presudu od 10. jula 2008. godine u predmetu *Medvediev i drugi protiv Francuske*, §§ 61, 67-69). Sud je takođe ispitao položaj, nadležnost i nadzorna ovlašćenja organa gonjenja u slučajevima praćenja telefonskih komunikacija (presuda od 26. aprila 2007. godine, u predmetu *Dumitru Popesku protiv Rumunije*, §§ 68-86) i prisustva organa gonjenja većanju vrhovnih sudova (presuda od 30. oktobra 1991. godine, u predmetu *Borgers protiv Belgije*, §§ 24-29, i presuda od 8. jula 2003. godine, u predmetu *Fontaine i Berlin protiv Francuske*, §§ 57-67).

18. Na kraju, van krivičnopravne oblasti, Sud ima dobro uspostavljen korpus sudske prakse o „doktrini istupanja“, prema kojoj je prisustvo tužilaca u donošenju odluka sudova u suprotnosti sa članom 6 stav 1 Konvencije (presude od 20. februara 1996. godine, u predmetu *Lobo Machado protiv Portugalije*, §§ 28-32, i presuda od 12. aprila 2006. godine, u predmetu *Martinie protiv Francuske* (VV), §§ 50-55).
19. Ostali dokumenti koje je pripremio Savet Evrope:
 - Preporuka Rec(94)12 Komiteta ministara o nezavisnosti, efikasnosti i ulozi sudija, koja prepoznaje veze između sudija i javnih tužilaca, ograničeno na zemlje u kojima tužioci imaju sudska ovlašćenja u smislu značenja koje je dato u prilogu ovog tumačenja ili izraza Suda.
 - Preporuka Rec(2000)19 Komiteta ministara o ulozi državnog tužilaštva u sistemu krivičnog pravosuđa u kojoj se izričito naglašavaju odnosi između sudija i tužilaca, kao i opšta načela koja su od ključnog značaja u osiguranju da ti odnosi nedvosmisleno doprinose ispravnom izvršavanju zadataka sudija i javnih tužilaca. Ova preporuka posebno naglašava obavezu države da „preduzme odgovarajuće mere kako bi se osiguralo da pravni položaj, ovlašćenja i procesna uloga javnih tužilaca budu propisani zakonom na način kojim se isključuje postojanje osnovane sumnje u nezavisnost i nepristrasnost sudija“.
 - Preporuka Rec(87)18 Komiteta ministara o pojednostavljenju krivičnog pravosuđa, koja pruža različite primere zadataka za koje su prethodno bile isključivo nadležne sudije i koje su trenutno poverene javnom tužilaštvu (čiji se osnovni zadatak i dalje sastoji u preduzimanju i usmeravanju krivičnog gonjenja). Ovi novi zadaci stvaraju dodatne zahteve u pogledu organizacije javnog tužilaštva i izbora lica koja će obavljati ove funkcije.

II POLOŽAJ SUDIJA I JAVNIH TUŽILACA

- a. Garancije za unutrašnju i spoljnu nezavisnost sudija i javnih tužilaca; vladavina prava kao uslov za njihovu nezavisnost.
20. Sudije i tužioci treba da budu međusobno nezavisni u vršenju svojih funkcija. Oni obavljaju različite funkcije u pravosudnom sistemu i društvu u celini. Stoga postoje različita mišljenja po pitanju institucionalne i funkcionalne nezavisnosti (Deklaracija, stav 3).
21. Pravosuđe se zasniva na načelu nezavisnosti u odnosu na svaku drugu vlast i u odnosu na uputstva koja dolaze iz bilo kog izvora, kao i na odsustvu unutrašnje hijerarhije. Njegova uloga, i tamo gde je to primenjivo, uloga porote, jeste da ispravno sudi u postupcima koje pokreće javno tužilaštvo i stranke. To podrazumeva odsustvo nedozvoljenog uticaja od strane javnog tužioca ili odbrane. Sudije, tužioci i advokati odbrane bi trebalo da poštuju uloge drugih u postupku (Deklaracija, stav 5).
22. Osnovni princip nezavisnosti sudija je ugrađen u član 6 Evropske konvencije i naglašen u prethodnim stavovima KVES.

23. Funkcija suđenja podrazumeva odgovornost za donošenje obavezujućih odluka za zainteresovana lica i za odlučivanje u sporu na osnovu zakona. Oba su prerogativ sudije kao pravosudnog organa koji je nezavisan od drugih grana vlasti.² u načelu, ne predstavlja zadatak javnih tužilaca, koji su odgovorni za pokretanje ili nastavak krivičnog postupka.
24. KVES i KVET upućuju na doslednu sudsku praksu Suda u vezi sa članom 5 stav 3 i članom 6 Evropske konvencije. Posebno se upućuje na odluku u predmetu *Schiesser protiv Švajcarske*, pri čemu je Sud priznao uslov nezavisnosti od izvršne vlasti i stranaka u postupku u odnosu na bilo koje „službeno lice koje je zakonom ovlašćeno da izvršava sudska ovlašćenja“, što ne isključuje, međutim, podređenost hijerarhijski višim nezavisnim sudskim vlastima (Deklaracija, stav 7).
25. U nekim državama članicama, javni tužioci su ovlašćeni da donose obavezujuće odluke u određenim situacijama u cilju zaštite određenog interesa, a koje nisu vezane za preduzimnjenje krivičnog gonjenja. KVES i KVET smatraju da svako dodeljivanje pravosudnih funkcija tužiocima treba da bude ograničeno na krivična dela za koje su propisane blaže kazne, kao i da ih ne treba ostvarivati u kombinaciji sa ovlašćenjima za krivično gonjenje u istom predmetu i ne bi trebalo da prejudiciraju pravo da u tom predmetu odlučuje nezavisni i nepristrasan organ koji vrši sudijsku funkciju. Ni pod kojim okolnostima, takva ovlašćenja ne smeju omogućiti javnim tužiocima da donose konačne odluke kojima se ograničavaju individualne slobode i koje uključuju lišavanje slobode bez prava na žalbu sudiji ili sudu (Deklaracija, stav 7).
26. Javno tužilaštvo je nezavisan organ, čije postojanje treba da se zasniva na zakonu na najvišem mogućem nivou. U demokratskim državama, ni parlament, ni bilo koji drugi državni organ ne treba da nastoji da neprimereno utiče na određenu odluku državnih tužilaca u vezi sa pojedinačnim slučajevima, s ciljem da utiču na to kako bi trebalo sprovesti krivično gonjenje u pojedinim slučajevima, kao ni kroz primoravanje državnih tužilaca da menjaju svoje odluke (Deklaracija, stavovi 8 i 9).
27. Nezavisnost javnih tužilaca je neophodna kako bi im se omogućilo da vrše svoju funkciju. Nezavisnost ojačava njihovu ulogu u pravnoj državi i društvu, i takođe je garancija da će pravosudni sistem funkcionisati pravično i delotvorno i da će se ostvariti sve prednosti pravosudne nezavisnosti (Deklaracija, stavovi 3 i 8). Samim tim, slično nezavisnosti koja se garantuje sudijama, nezavisnost javnih tužilaca ne predstavlja isključivo pravo ili privilegiju dodeljenu u interesu tužilaca, već predstavlja garanciju koja je u interesu pravičnog, nepristrasnog i efikasnog pravosuđa koje štiti i javne i privatne interese lica u postupku.
28. Funkcija tužioca, koja može biti okarakterisana principima obavezujućeg ili diskrecionog krivičnog gonjenja, se razlikuje u zavisnosti od sistema koji postoji u svakoj državi, u zavisnosti od položaja koju državni tužilac zauzima u institucionalnom sistemu i u krivičnom postupku.
29. Kakav god da je njihov položaj, javni tužioci moraju uživati potpunu funkcionalnu nezavisnost u vršenju svojih zakonskih uloga, bez obzira da li se radi o krivičnopravnoj materiji ili ne. Bez obzira na to da li postoji hijerarhijska organizacija/struktura ili ne, kako bi se obezbedila odgovornost tužilaca i sprečilo pokretanje postupka na proizvoljan ili nedosledan način, javni tužioci moraju da obezbede jasne i transparentne smernice u pogledu izvršavanja njihovih tužilačkih ovlašćenja (Deklaracija, stav 9).
30. U tom smislu, KVES i KVET žele da podsete naročito na Preporuku (2000)19 koja prepoznaje da, u cilju promovisanja jednakosti, doslednosti i efikasnosti u aktivnosti državnog tužilaštva, države treba da nastoje da definišu opšte principe i kriterijume koji bi poslužili kao osnova za odluke koje tužioci donose u pojedinačnim slučajevima.
31. Uputstva tužiocima treba da budu u pisanoj formi, u skladu sa zakonom i, gde je to moguće,

² Videti konkretno Mišljenje br.1 (2001) KVES o standardima koji se odnose na nezavisnost sudstva i samostalnost sudijske funkcije i Preporuku Rec(94)12 o nezavisnosti, efikasnosti i ulozi sudija.

treba da budu u skladu sa javno dostupnim smernicama i kriterijumima (Deklaracija, stav 9).³

32. Svaka odluka, bilo da se odnosi na preduzimanje ili nepreduzimanje krivičnog gonjenja, mora biti pravno utemeljena. Svaka kontrola odluke tužioca koja se sprovodi u skladu sa zakonom a koja se tiče preduzimanja ili nepreduzimanja krivičnog gonjenja treba da se sprovede na nepristrasan i objektivni način, bez obzira na to da li se sprovodi u okviru samog tužilaštva ili od strane nezavisnog sudskog organa. Interese oštećenog, kao i pravne interese drugih lica, treba uvek uzeti u obzir. (Deklaracija, stav 9).
33. Komplementarna priroda funkcija sudija i tužilaca znači da su i sudije i tužioci svesni da nepristrasna odluka zahteva jednakost pravnih sredstava koji su na raspolaganju javnom tužilaštvu i odbrani (jednakost oružja) te da javni tužioci moraju u svakom trenutku biti iskreni, objektivni i nepristrasni. Sudije i tužioci moraju u svakom trenutku poštovati integritet osumnjičenih, optuženih i oštećenih, kao i prava odbrane (Deklaracija, stavovi 2 i 6).
34. Nezavisnost sudija i tužilaca je neodvojiva od vladavine prava. Sudije i tužioci postupaju u opštem interesu, u ime društva i građana koji žele da se njihova prava i slobode garantuju u svim pogledima. Oni intervenišu u oblastima u kojima najosetljivija ljudska prava (individualna sloboda, privatnost, zaštita imovine, itd.) zaslužuju najveću zaštitu. Tužioci moraju osigurati da se dokazi prikupljaju, a postupci pokreću i nastavljaju u skladu sa zakonom. Pri tome, oni moraju da poštuju principe utvrđene Evropskom konvencijom i drugim međunarodnim pravnim aktima, a naročito moraju poštovati pretpostavku nevinosti, pravo na odbranu i pravično suđenje. Sudije moraju osigurati poštovanje navedenih principa u sudskom postupku.
35. Iako se javni tužioci mogu obratiti sudu tužbama i zahtevima propisanim zakonom i sudiji kao i sa njima povezana pravna i činjenična pitanja, oni se ni na koji način ne smeju mešati u postupak donošenja odluka sudija i dužni su da ih se pridržavaju. Tužilac se ne može suprotstaviti izvršenju sudskih odluka, osim onim pravnim sredstvima koja su propisana zakonom (Deklaracija, stavovi 4 i 5).
36. Radnje i ponašanja državnog tužioca i sudije ne smeju da ostavljaju nikakvu sumnju u njihovu objektivnost i nepristrasnost. Sudije i tužioci moraju biti funkcionalno nezavisni i međusobno nezavisni i ostavljati utisak takve nezavisnosti. U očima stranaka u postupku i društva u celini, ne sme ni u naznakama postojati sumnja u to da je došlo do prećutnog dogovora između sudija i tužilaca ili da postoji neslaganje ili zamena između dve funkcije.
37. Poštovanje navedenih načela podrazumeva da se položaj tužilaca mora garantovati zakonom, na najvišem mogućem nivou, na način koji je analogan položaju sudija. Blizina i komplementarna priroda uloga sudija i tužilaca stvara slične zahteve i garancije u pogledu njihovog položaja i uslova službe, konkretno u vezi sa imenovanjem, obukom, napredovanjem, disciplinom, premeštajem (koji će se izvršiti samo u skladu sa zakonom ili na osnovu njihovog pristanka) naknadom, prestankom funkcije i slobodom strukovnog udruživanja (Deklaracija, stav 8).
38. Sudije i tužioci treba da, u skladu sa važećim nacionalnim sistemom, budu neposredno povezani sa administracijom i upravljanjem i vođenjem svojih službi. S tim u vezi, neophodno je staviti na raspolaganje sudijama i tužiocima dovoljno finansijskih sredstava, kao i infrastrukturu i odgovarajuće ljudske i materijalne resurse, kojima oni treba da upravljaju i da ih koriste (Deklaracija, stav 4).

b. Etika i deontologija sudija i javnih tužilaca

39. Sudije i tužioci treba da se odlikuju visokim integritetom i odgovarajućim stručnim i organizacionim sposobnostima. Zbog prirode svojih funkcija, koje su svesno prihvatili, sudije i tužioci su stalno izloženi javnoj kritici i moraju se, u skladu sa zakonom, uzdržati od iznošenja

³ Videti takođe mišljenje KVET Br. 3 (2008) o ulozi javnog tužioca izvan krivičnopravne oblasti.

činjenica o predmetima u kojima postupaju. Kao najvažniji poslenici u pravosudnom sistemu, oni u svakom moraju čuvati čast i dostojanstvo svoje profesije, kao i da se u svim situacijama ponašaju na način dostojan njihove funkcije.⁴ (Deklaracija, stav 11).

40. Sudije i tužioci treba da se uzdrže od bilo kakvih radnji i ponašanja koja bi mogla da umanje poverenje u njihovu nezavisnost i nepristrasnost. Oni bi trebalo da razmotre predmet koji im je dodeljen u rad sa dužnom pažnjom i u razumnom roku, objektivno i nepristrasno.
41. Javni tužioci treba da se uzdrže od davanja komentara i izjava u javnosti putem medija, a koje bi mogle da stvore utisak da postoji neposredan ili posredan pritisak na sud kako bi doneo određenu odluku, ili koji može ugroziti pravičnost postupka.
42. Sudije i tužioci treba da se upoznaju sa etičkim standardima koji regulišu uloge onih drugih, čime će poboljšati međusobno razumevanje i poštovanje zajedničkih zadataka, istovremeno povećavajući izgleda za postizanje harmonične saradnje.

c. Obuka sudija i javnih tužilaca

43. Najviši nivo profesionalnih veština je preduslov za poverenje javnosti u sudije i javne tužioce, na kojima oni uglavnom zasnivaju svoj legitimitet i ulogu. Odgovarajuće stručno usavršavanje je od ključnog značaja, jer omogućava poboljšanje njihovog učinka, i na taj način poboljšava kvalitet pravosudnog sistema u celini (Deklaracija, stav 10).
44. Obuka za sudije i tužioce ne podrazumeva isključivo sticanje stručnih sposobnosti za početak rada u struci, već i stalnu obuku tokom profesionalne karijere. Obuka obuhvata najrazličitije aspekte njihovog profesionalnog života, uključujući i administrativno upravljanje sudovima i tužilaštvima, i ona takođe mora odgovoriti na potrebe specijalizacije. U interesu pravilnog sprovođenja pravde, neophodna je stalna obuka kako bi se održao visok stepen stručnosti i njeno unapređenje, što nije samo pravo, već i dužnost sudija i državnih tužilaca (Deklaracija, stav 10).
45. Kada je to prikladno, zajednička obuka za sudije, javne tužioce i advokate o temama od zajedničkog interesa može doprineti dostizanju najvišeg kvaliteta u pravosuđu. Zajednička obuka treba da omogući stvaranje osnove za zajedničku pravnu kulturu (Deklaracija, stav 10).
46. Različiti pravni sistemi u Evropi obezbeđuju obuku sudija i tužilaca prema različitim modelima. Neke zemlje su uspostavile akademiju, nacionalnu školu ili drugu vrstu specijalizovane institucije; druge zemlje su ovu nadležnost prenele na posebne organe. Treba organizovati međunarodne programe obuke za sudije i tužioce. Od suštinskog je značaja, u svim slučajevima, osigurati nezavisan karakter institucije zadužene za organizovanje ovih obuka, jer se upravo samostalnošću institucije može očuvati kulturološki pluralizam i nezavisnost⁵.
47. S tim u vezi, veliki značaj se pridaje neposrednom doprinosu sudija i tužilaca u obukama, jer im to omogućava da daju svoje mišljenje stečeno na osnovu profesionalnog iskustva. Obuka nebi isključivo trebalo da obuhvata samo pravo i zaštitu individualnih sloboda, već treba da obuhvati i module o upravljačkoj praksi i proučavanju sudskih i tužilačkih zadataka. Istovremeno, od suštinskog je značaja uključiti doprinose advokata i lica koja se bave naučnoistraživačkim radom kako bi se izbegao usko orijentisani pristup. Na kraju, kvalitet i efi kasnost obuke treba ocenjivati redovno i na objektivnan način.

⁴ Za sudije videti npr. KVES Mišljenje br. 3 (2002) o principima i pravilima koja regulišu profesionalno ponašanje sudija, posebno etiku, nedopustivo ponašanje i nepristrasnosti (2002) i Bangalorske principe sudijskog ponašanja (koje je usvojila UN-ECOSOC 2006. godine) i Univerzalnu povelju sudija, koju je usvojio Centralni savet Međunarodnog udruženja sudija 17. Novembra 1999. godine u Tajpeju (Tajvan). Za tužioce, pored Smernica UN-a o ulozi tužilaca (1990), pogledati Evropske smernice o etici i ponašanju javnih tužilaca (Smernice iz Budimpešte), koje su usvojili Evropski tužioci 31. maja 2005. godine na konferenciji u Budimpešti

⁵ Vidi KVES Mišljenje br. 4 (2003) o odgovarajućoj inicijalnoj i kontinuiranoj edukaciji sudija na nacionalnom i evropskom nivou i KVES Mišljenje br. 10 (2007) o Sudskom savjetu u službi društva, stavovi 65-72.

III ULOGE I FUNKCIJE SUDIJA I JAVNIH TUŽILACA U PRETKRIVIČNOM POSTUPKU

48. U pretkrivičnom postupku, sudija samostalno ili ponekad zajedno sa tužiocem, kontroliše zakonitost istražnih radnji, posebno kada one utiču na osnovna prava (odluke o hapšenju, pritvoru, oduzimanju, preimena posebnih istražnih radnji, itd.)
49. Po pravilu, javni tužioci treba da kontrolišu zakonitost istrage i prate način na koji lica zadužena za sprovođenje istrage poštuju ljudska prava, prilikom odlučivanja da li da preduzmu ili nastave krivično gonjenje.
50. Preporuka Rec(2000)19 predviđa da kada se policija nalazi pod nadležnostima javnog tužilaštva ili kada je sprovođenje policijskih radnji u nadležnosti javnog tužioca, država treba da preduzme efikasne mere kojima bi garantovala da javni tužilac može da da uputstva, izvrši procenu i kontrolu i sankcioniše kršenje. U slučajevima kada je policija nezavisna od državnih tužilaca, preporuka predviđa da država treba da preduzme efikasne mere kako bi se osiguralo postojanje odgovarajuće funkcionalne saradnje između državnih tužilaca i istražnih organa.
51. Čak i u sistemima u kojima nadzor nad istragom ima tužilac na položaju koji mu daje sudska ovlašćenja neophodno je da sudija ili sud prati preduzimanje bilo kakvih mera koje uključuju značajna kršenja sloboda, a naročito pritvora.

a. Odnosi između sudija i javnih tužilaca u toku krivičnog gonjenja i sudskih ročišta

52. U nekim državama, javni tužioci kroz sprovođenje svojih nadležnosti mogu uticati na predmete primenom diskrecionog ovlašćenja u odlučivanju koji slučajevi će biti izneti pred sud, a koji se mogu okončati bez sprovođenja sudskog postupka (mirenje između optuženog i žrtve, vansudsko poravnanje uz saglasnost stranaka, sporazum o priznanju krivice i drugi pojednostavljeni postupci i i skraćeni postupci, posredovanje itd), što doprinosi smanjenju opterećenja pravosudnog sistema i određivanju prioriteta tužilaštva.
53. Navedena ovlašćenja javnog tužilaštva, koja odražavaju modernizaciju, socijalizaciju, humanizaciju i racionalizaciju krivičnog pravosuđa su korisna za smanjenje opterećenosti sudova. S druge strane, ukoliko su tužioci ovlašćeni da odlučuju da li će pokretati postupak pred sudom, neophodno je izbegavati proizvoljne radnje, diskriminaciju ili eventualne nezakonite pritiske političke vlasti, i štite prava oštećenih. Takođe je neophodno omogućiti svakom licu kojem je povređeno neko pravo, posebno oštećenima, da zahtevaju preispitivanje odluke tužioca da ne preduzme krivično gonjenje. Jedna od mogućnosti jeste da se dozvoli oštećenom da se neposredno pokrene sudski postupak.
54. Stoga, u zemljama u kojima postoji sistem diskrecionog krivičnog gonjenja, tužilac treba da pažljivo razmotri da li da preduzima krivično gonjenje ili ne, uzimajući u obzir sve opšte smernice ili kriterijume koji su usvojeni u cilju postizanja doslednosti u odlukama tužilaštva.
55. Nepristrasnost tužilaca u toku postupka treba shvatiti na sledeći način: oni treba da postupaju pravično i objektivno, kako bi osigurali da sud raspolaže svim relevantnim podacima i pravnom argumentacijom, i posebno, kako bi osigurali da su predloženi dokazi koji idu u prilog optuženom; da valjano uzmu u obzir položaj okrivljenog i oštećenog; provere da su svi dokazi dobijeni korišćenjem sredstava koja su prihvatljiva za sudiju, u skladu sa pravilima pravičnog suđenja i da odbiju da koriste dokaze dobijene kao rezultat kršenja ljudskih prava, kao što je mučenje (Deklaracija, stav 6).
56. Tužioci neće preduzimati ili nastaviti sa krivičnim gonjenjem i uložiće sve napore kako bi obustavili postupak, ukoliko se na osnovu nepristrasne istrage ili pregleda dokaza ispostavi da je optužba neosnovana.
57. U suštini, tokom postupka sudije i tužioci vrše svoje funkcije u cilju sprovođenja pravičnog krivičnog postupka. Sudija vrši nadzor nad zakonitošću prikupljenih dokaza od strane javnih tužilaca ili

istražitelja i može osloboditi optuženog ukoliko nema dovoljno dokaza ili ukoliko su oni pribavljeni na nezakonit način. Javni državni tužioci takođe mogu imati pravo da podnesu žalbu na odluku suda.

b. Prava odbrane u svim fazama postupka

58. Sudije moraju primenjivati pravila krivičnog postupka uz puno poštovanje prava na odbranu (pružajući mogućnost okrivljenima da ostvare svoja prava, obaveštavanje optuženih o svim tačkama optužnice koja im je stavljena na teret, itd.), prava oštećenih u postupku, načela pravičnog suđenja i jednakosti oružja i prava na javnost suđenja, na način kojim se garantuje pravično suđenje u svim predmetima.⁶ (Deklaracija, stavovi 1, 2, 6 i 9).
59. Optužnica ima ključnu ulogu u krivičnom postupku: od trenutka podizanja optužnice, optuženi se formalno pismenim putem obaveštavaju o činjeničnom i pravnom osnovu dela koje im je stavljeno na teret (Evropski sud za ljudska prava, presuda od 19. decembra 1989. godine, u predmetu *Kamasnski protiv Austrije*, § 79). U krivičnom postupku, „pravično saslušanje“ koje zahteva član 6 stav 1 Evropske konvencije, podrazumeva da optuženi moraju imati pravo da ospore dokaze koji su protiv njih prikupljeni, kao i pravni osnov optužnice.
60. U zemljama u kojima javni tužioci vrše nadzor nad istragom, oni su takođe dužni da osiguraju poštovanje prava na odbranu. U zemljama u kojima krivičnu istragu vodi policija ili drugi istražni organ, uloga sudija u istražnom postupku je da garantuju poštovanje individualnih sloboda (*habeas corpus*), posebno u pogledu pritvora, i upravo su oni dužni da osiguraju poštovanje prava okrivljenog.
61. U mnogim zemljama, međutim, sudija i tužilac su odgovorni za praćenje stepena ostvarivanja prava odbrane tek nakon završetka istrage, prilikom podizanja optužnice. U ovom trenutku, tužilac koji prima izveštaje istražitelja, i sudija, koji ispituje optužni predlog i prikupljene dokaze, moraju osigurati da je svako lice koje je optuženo za krivično delo, bilo blagovremeno i detaljno obavješteno na svom jeziku, o prirodi i razlozima optužnice koja mu je stavljena na teret.
62. U zavisnosti od njihove uloge u određenoj zemlji, tužioci i sudije moraju osigurati da je optuženi imao dovoljno vremena i mogućnosti na raspolaganju za pripremu svoje odbrane, i pravo na branioca, i ako je potrebno, da mu se odredi branilac po službenoj dužnosti kojeg plaća država, i da ima pristup prevodiocu, ukoliko je potrebno, te da može da zahteva preduzimanje radnji neophodnih za utvrđivanje istine.
63. Kada se pokrene sudski postupak, ovlašćenja sudije i tužioca variraju u zavisnosti od njihove uloge u suđenju. U svakom slučaju, ukoliko nedostaje bilo koja komponenta poštovanja prava na odbranu, sudija ili tužilac, ili obojica, u zavisnosti od konkretnog nacionalnog sistema, treba da ukažu na postojanje navedenih nedostataka i da situaciju objektivno isprave.

IV ODNOSI SUDIJA I JAVNIH TUŽILACA IZVAN KRIVIČNO-PRAVNOG SISTEMA I U VRHOVNIM SUDOVIMA

64. U zavisnosti od države u kojoj vrše svoja ovlašćenja, tužioci mogu imati zadatke i funkcije van krivično-pravnog sistema.⁷ Ti zadaci i funkcije se između ostalog mogu odnositi na građansko, upravno, privredno, socijalno pravo, izborno i radno pravo, kao i ekološko pravo, socijalna pravima ugroženih grupa, kao što su maloletnici, osobe sa invaliditetom i osobe sa veoma niskim primanjima. Uloga tužilaca ne bi trebalo da im omogućí ostvarivanje nedozvoljenog uticaja na konačan postupak odlučivanja sudija (Deklaracija, stav 13).
65. Takođe treba spomenuti ulogu koju javni tužioci imaju u pojedinim zemljama pred Vrhovnim sudom. Ova uloga se može uporediti sa ulogom opšteg pravozastupnika pred Evropskim sudom pravde. Pred ovim telima, opšti pravozastupnik (ili drugi sličan organ) nije stranka u postupku i ne zastupa državu.

⁶ Vidi Mišljenje br. 8 (2006) KVES o ulozi sudija u zaštiti vladavine prava i ljudskih prava u kontekstu terorizma

⁷ Videti Mišljenje KVET br. 3 (2008) o ulozi javnog tužilaštva izvan krivično-pravnog sistema

On je nezavisan organ koji donosi zaključke, u svakom predmetu ili samo u predmetima od posebnog značaja, kako bi sudu razjasnio sva pravna pitanja o kojima sud odlučuje, sa ciljem da se obezbedi pravilna primena prava.

66. U skladu sa načelom vladavinom prava, u demokratskom društvu, sve takve nadležnosti javnih tužilaca, kao i postupci u kojima oni vrše ove nadležnosti treba da budu detaljno uređeni zakonom. Kada tužioci postupaju van okvira krivično-pravnog sistema, oni treba da poštuju isključivu nadležnost sudije ili suda i da uzmu u obzir sledeća načela, razvijena naročito u sudskoj praksi Suda, i to:
- a. Učešće tužilaštva u sudskom postupku ne bi trebalo da utiče na nezavisnost sudova;
 - b. Načelo podele vlasti treba da se poštuje u pogledu zadataka i aktivnosti tužilaštva izvan krivično-pravnog sistema, s jedne strane, i ulogom sudova u pogledu zaštite ljudskih prava sa druge strane;
 - c. Ne dovodeći u pitanje njihovo isključivo pravo da zastupaju javni interes, tužioci bi trebalo da uživaju ista prava i obaveze kao i bilo koja druga stranka u postupku i ne treba da uživaju privilegovan položaj u sudskom postupku (načelo jednakosti oružja);
 - d. Delovanje tužilaštva u ime društva radi odbrane javnog interesa i prava pojedinaca ne sme povrediti načelo obavezujuće snage pravosnažnih sudskih odluka (*res judicata*) uz neke izuzetke ustanovljene u skladu sa međunarodnim obavezama, uključujući i sudsku praksu Suda.

Druga načela navedena u Deklaraciji primenjuju se *mutatis mutandis* na sve funkcije javnih tužilaca izvan krivično-pravnog sistema, Deklaracija, stav 13).

c. Sudije, državni tužioci i mediji (Deklaracija, stav 11)

67. Mediji imaju ključnu ulogu u demokratskom društvu u celini, a naročito u odnosu na pravosudni sistem. Percepcija društva o kvalitetu pravosudnog sistema je pod velikim uticajem medijskih izveštaja o radu pravosudnog sistema. Javnost takođe doprinosi postizanju pravičnog suđenja, jer štiti stranke u postupku i optužene od netransparentnog sprovođenja postupka.
68. Ekspanzija pažnje javnosti i medija u krivičnim i građanskim postupcima je dovela do rastuće potrebe da sudovi i javna tužilaštva medijima pruže objektivne informacije.
69. U demokratskom društvu je od ključnog značaja da sudovi podstaknu poverenje javnosti.⁸ Javnost postupka je jedno od osnovnih načina da se održi poverenje u sudove.
70. U okviru Saveta Evrope postoje dva glavna dokumenta koja se bave ovim pitanjem:
- a. Preporuka Rec(2003)13 o pružanju informacija putem medija u vezi sa krivičnim postupcima, i
 - b. Mišljenje br. 7 KVES o pravosuđu i društvu (2005).
71. Imajući u vidu pravo javnosti na pristup informacijama od opšteg/javnog značaja, novinarima treba obezbediti neophodne informacije kako bi mogli da izveštavaju i komentarišu o funkcionisanju pravosudnog sistema, poštujući pri tom obavezu sudija i tužilaca da ne komentarišu predmete u kojima postupaju, uzimajući u obzir ograničenja utvrđena nacionalnim zakonodavstvom i u skladu sa sudskom praksom Suda.
72. Mediji, kao i sudije i javni tužioci, su dužni da poštuju osnovna načela kao što je pretpostavka nevinosti⁹, pravo na pravično suđenje, pravo na privatni život lica u postupku, kao i da izbegavaju povredu načela iz izgleda nepristrasnosti sudija i javnih tužilaca uključenih u predmet.
73. Izveštavanje medija o predmetima koji su u fazi istrage ili u kojima je sudski postupak u toku,

⁸ U pogledu ovog pitanja pogledati Evropski sud za ljudska prava, u predmetu Olujić protiv Hrvatske, (Prijava br. 22330/05

⁹ Između ostalog pogledati: Načelo i dodatak Preporuke Rec(2003)13 i Eksplanatorni memorandum

može izazvati smetnje i proizvesti neodgovarajući uticaj i pritisak na sudije, porotnike i javne tužioce koji postupaju u određenom predmetu. Kako bi se izborili sa ovim izazovom, sudije i javni tužioci moraju imati dobre stručne veštine, visoke etičke standarde i jaku samokontrolu kako bi se sprečilo davanje preuranjenih komentara u vezi sa predmetima za koje je suđenje u toku.

74. Lica zadužena za odnose sa medijima, npr. službenici za odnose sa javnošću ili sudije i tužioci koji su obučeni za odnose sa medijima, mogli bi biti od pomoći kako medijima da objavljuju tačne informacije o radu i odlukama sudova, tako i sudijama i tužiocima.
75. Sudije i tužioci treba da međusobno poštuju svoje specifične uloge u pravosudnom sistemu. Sudije i tužioci treba da izrade smernice ili kodeks dobre prakse za odnose sa medijima.¹⁰ U nekim zemljama etički kodeksi propisuju da se sudije moraju uzdržavati od davanja javnih komentara o predmetima u kojima još uvek nije odlučeno, u cilju izbegavanja izjava koje mogu navesti javnost da posumnja u nepristrasnost sudija,¹¹ i u cilju izbegavanja povrede pretpostavke nevinosti. U svakom slučaju, sudije treba da se izražavaju prvenstveno kroz svoje odluke; razboritost i izbor reči su važni kada sudije daju izjave za medije o predmetima koji su u toku ili za koje još uvijek nije doneta odluka u skladu sa zakonom.¹² Javni tužioci treba da budu oprezni kada komentarišu postupke sprovedene od strane sudije, već svoje neslaganje sa presudom mogu uobličiti u žalbi, ako je to primereno.

VI. SUDIJE, TUŽIOCI I MEĐUNARODNA SARADNJA (DEKLARACIJA, STAV 12)

76. U cilju obezbeđivanja efikasne zaštite ljudskih prava i osnovnih sloboda, važno je ukazati na potrebu za efikasnom međunarodnom saradnjom, naročito između država članica Saveta Evrope, i to na osnovu vrednosti sadržanih u relevantnim međunarodnim instrumentima, a posebno Evropskoj konvenciji. Međunarodna saradnja mora biti izgrađena na uzajamnom poverenju. Informacije prikupljene kroz međunarodnu saradnju koje se koriste u sudskim postupcima moraju biti transparentne u svom sadržaju i poreklu, i moraju biti dostupne sudijama, javnim tužiocima i strankama. Neophodno je sprečiti da se međunarodna pravosudna saradnja sprovodi bez ikakvog sudskog nadzora bez pravilnog poštovanja prava odbrane i zaštite podataka o ličnosti.

The translation was prepared as part of the Council of Europe project „*Strengthening the judiciary reform process in Serbia*“ and funded by the Federal Republic of Germany.

¹⁰ Predloženo za sudije i novinare u skladu sa KVES Mišljenjem br. 7 o pravdi i društvu, stav 39 (2005)

¹¹ Videti KVES Mišljenje br. 3 o etici i odgovornosti sudija, stav 40 (2003)

¹² Videti, na primjer, Evropski sud za ljudska prava, u predmetu Daktaras protiv Litvanije (Prijava 42095/98) i predmet Olujić protiv Hrvatske (Prijava 22330/05).